

Duyuru Tarihi : 29.05.2008
Duyuru No : DUYURU/2008-064
Yayınlandığı Yer : LEBİB YALKIN DERGİSİ / HAZİRAN 2008 / SAYI : 54, SAYFA : 261 - 271

Mehmet MAÇ
Yeminli Mali Müşavir

İSKONTOLARIN KDV KARŞISINDAKİ DURUMU

1. GENEL AÇIKLAMA :

Ticari hayatta İskonto uygulaması sıklıkla görülen bir durumdur.

İskonto, KDV matrahını etkilemesi nedeniyle KDV konulu sorulara konu olmaktadır.

Aşağıdaki bölümlerde iskonto uygulamasının KDV boyutu ele alınmış ve tüm detayları ile açıklanmaya çalışılmıştır. (Bu açıklamalarımızın kaynağı www.bdodenet.com.tr adresli web sahifemizde ücretsiz olarak kullanıma sunduğumuz elektronik KDV kitabımız olup, KDV uygulamasının tümü hakkındaki bilgiler için söz konusu kaynağa başvurulabilir.)

2. SATIŞ BELGESİNDE GÖSTERİLEN VE TİCARİ TEAMÜLLERE UYGUN OLAN İSKONTOLAR KDV MATRAHINA DAHİL DEĞİLDİR:

İskonto, afişe fiyata, başka bir deyimle mutad fiyata veya liste fiyatına göre hesaplanan bedelden, muhtelif nedenlerle indirim yapılması ve işlemin bu indirimden sonraki tutar karşılığında yapılmasıdır.

KDV Kanunu'nun 25 nci maddesine göre “.....**fatura ve benzeri vesikalarda gösterilen ticari teamüllere uygun miktardaki iskontolar**” KDV matrahına dahil edilmez.

İskontoların KDV matrahına dahil edilmemesi KDV Kanunu'nun 20 nci maddesindeki, işlem bedelinin KDV matrahını teşkil ettiği esası ile çelişkili değildir, aksine bu esasa uygundur. Çünkü iskonto uygulanan hallerde gerçek ve nihaî bedel iskonto sonrası tutardır.

Ancak iskontonun KDV matrahına dahil edilmemesi için şu iki şartın bir arada sağlanması gerekir:

- İskonto, fatura ve benzeri belge üzerinde gösterilmiş olmalıdır.
- İskonto miktarı ticari teamüllere uygun olmalıdır.

Aşağıda bu iki şarta ve uygulamada karşılaşılan sorunlara ilişkin görüşlerimiz açıklanmıştır:

2.1.İskonto Fatura ve Benzeri Belge Üzerinde Gösterilmiş Olmalıdır :

Şayet bir alışverişte taraflar arasında belirlenen indirimli bedel faturada gösterilmişse iskontodan söz edilemez. Bu indirimli bedel KDV matrahı olarak dikkate alınır. Faturada işlemin mutad bedelinin zikredilmesi ve iskonto tutarının mutad bedelden indirilmesi suretiyle üzerinde mutabık kalınan iskonto sonrası (nihaî) bedele ulaşılması, KDV nin de bu nihai bedel üzerinden hesaplanması mümkündür.

Mesela mutad geceleme ücretinin 200 YTL. olarak belirlendiği bir otel, 40 kişilik bir grup için tur şirketine %30 grup indirimi yaptığıında fatura şu iki şekilde tanzim edilebilir.

1.Şekil :

40 kişilik geceleme ücreti	5.600
(40x140)	
% 8 KDV	448
	+
	<u>6.048</u>

2.Şekil :

40 kişilik geceleme ücreti	8.000
(40x200)	
Grup iskontosu	2.400
	-
	<u>5.600</u>
%8 KDV	448
	+
	<u>6.048</u>

Fatura birinci şekilde düzenlendiğinde iskonto uygulaması faturaya yansımamış yani fatura iskonto tutarı haricen dikkate alınmak suretiyle belirlenen nihai bedel zikredilmek suretiyle düzenlenmiştir.

İkinci şekilde iskonto olayı faturaya yansıtılmıştır. Her iki tanzim şekli de sonuç itibariyle aynıdır ve mevzuata uygundur.

2.2.İskonto Ticari Teamüllere Uygun Olmalıdır:

İskontonun KDV matrahına dahil edilmemesi için ticarî teamüllere uygun miktarda (veya oranda) olması gerekmektedir.

Ticari teamüllere uygunluk ne demektir? İskontonun ticari teamüllere uygun olup olmadığı nasıl tesbit edilir?

Bu soruların net bir cevabı yoktur ve zaten bu konuda peşinen bir ölçü veya sınır getirilmesi de imkansızdır.

Bizim anlayışımıza göre bu hüküm, bedeli muvazaalı şekilde düşük tesbit edilen işlemlerde, bedelin düşüklüğünün göze batmasını önlemek amacıyla, göstermelik şekilde yapılan iskuntoları hedef almaktadır. Mesela elektrikli ev aletleri satışı yapan bir işletmede, maliyeti 55 YTL, normal satış fiyatı ise 60 YTL olan bir cihaz %80 iskonto uygulanmak suretiyle 12 YTL. iskonto sonrası tutar üzerinden KDV hesabına konu

edilmişse hem KDV hem de, gelir veya kurumlar vergisi açısından, ticarî teamüllere uygun olmayan bir durum meydana gelir. Böyle bir satışın ekonomik açıdan izahı yoktur ve muvazaa bulunduğu açıktır. Ancak böyle bir durumda dahi, satıcının yapacağı izahı dinlemek ve değerlendirmek gerekir. Belki öyle olağandışı bir durum vardır ki, ilk bakışta muvazaa gibi görünen abartılı bir iskontonun izahı mevcuttur.

Bilindiği üzere gazete televizyon kanalının reklamını yapmakta, televizyon kanalı da gazetenin reklamını yapmaktadır. Bu şekilde karşılıklı hizmetleri olan gazete ve TV işletmesi birbirlerine %99 oranında iskonto yapmışlar, inceleme elemanı bu iskontonun fahiş olduğunu, emsallerine göre %15 olması gerektiğini ileri sürerek tarhiyat yapmıştır. Danıştay 9 uncu Dairesi, KDV Kanununun 2/5 inci maddesini dikkate alarak tarhiyatı onaylamıştır (11.2.1998 tarih ve E.1997/2422, K.1998/463-Süryay)

Bu şekildeki karşılıklı işlem, karşılıklı fahiş iskontonun gerekçesi olarak kabul edilmeyebilir. Çünkü KDV Kanunu'nun 2/5 inci maddesine göre "*Trampa iki ayrı teslim hükmündedir.*"

İskontonun miktarı veya oranı konusunda verilen bir mukteza şöyledir :

"3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununun 25/a maddesi gereğince, iskontoların bedelden indirilebilmesi için ticari teamüllere uygun miktarda olması gerekmektedir.

Buna göre, teslim işlemlerinde mutaden uygulanan miktardaki iskontolar vergi uygulamalarında bedelden indirilebilecektir. Bu suretle uygulanan iskontoların veresiye ve peşin satışlarda farklılık göstereceği tabiidir. Ancak, iskonto miktarının belirlenmesinde banka faiz oranlarının ölçü olarak alınması söz konusu değildir.

Öte yandan, ticari teamül ticaret şubesine ve zamana göre değişiklik gösterebileceğinden, uygulanacak iskonto miktarı hakkında Bakanlığımızca kesin bir görüş bildirilmesi mümkün bulunmamakla birlikte, 4 ay vadeli satış fiyatlarına karşılık, peşin satışlarda %25 nispetinde iskonto uygulanması yüksek bulunmuştur.

Bu muktezada belirtildiği üzere ticarî teamül faaliyet koluna ve duruma göre değişiklik göstermekte, ne Bakanlıkça ne de başka bir merci tarafından iskontolara peşinen sınır veya ölçü getirilmesi mümkün bulunmamaktadır.

Ödemenin 4 ay sonra yapılacağı esasına göre belirlenen bedel üzerinden, peşin ödeme nedeniyle %25 iskonto yapılmasında ticarî teamüllere aykırı bir durum olup olmadığı ise, işlemin yapıldığı dönemdeki enflasyon, carî faiz oranları ve satıcının finans durumuna göre değerlendirilmesi gereken bir husustur. Muktezaya konu olayda satıcının iskonto yaparken dikkate aldığı aylık vade farkı olan %6,25 o günün şartlarında ekonomik icaplara uygun olabilir.

Bize göre, muvazaa iddiası ileri sürülmediği ve bu iddia ispatlanmadığı sürece bir iskontonun ticari teamüllere uygun olmadığından bahsedilemez.

Bu nedenle, madde metnindeki "... ticari teamüllere uygun miktardaki iskontolar" tabirini, "..... gerçeğe uygun ve muvazaasız iskontolar" şeklinde değiştirmek veya bu şekilde anlamak gereklidir.

3. İSKONTO UYGULAMALARINA İLİŞKİN DİĞER HUSUSLAR :

3.1. İskontonun Sadece İlgili Fatura ve Benzeri Belgedeki İşlemle İlgili Olması Şartı :

25 inci maddede iskonto tutarının fatura ve benzeri belge üzerinde gösterilmesi şart koşulmuş, iskontonun mutlaka o belgeye konu işlemle ilgili olması gerektiği yolunda bir hükme yer verilmemiştir. Ancak İdare, iskontonun mutlaka o belgede yer alan işlemle ilgili olması şartını aramaktadır. Anladığımız kadarı ile İdarenin bu tutumu, 25 inci maddenin gerekçesinde yer alan şu ifadeden kaynaklanmaktadır :

"Ticari hayattaki yaygın tatbikat ve diğer ülkelerdeki Katma Değer Vergisi uygulamaları dikkate alınarak bu madde ile vergi matrahına dahil olmayan unsurlar konusunda açıklık getirilmiştir.

Teslim ve hizmet işlemlerinde faturalarda gösterilen iskontoların da matraha dahil bulunmadığı maddede açıkça ifade edilmiştir. Ancak burada bir ayırım yapılmış ve işlem anında yapılmayan, dolayısıyla faturalarda da gösterilmeyen iskontoların matrahtan düşülmesine imkân tanınmamıştır."

ÖRNEK :

Bir firma belli bir müşterisine farklı zamanlarda ve iskonto uygulamaksızın toplam 600.000 YTL bedelli mal satmıştır. 40.000 YTL. bedeli olan dördüncü parti malın siparişi nedeniyle biraraya gelen satıcı ve alıcı firma yetkilileri, bu alışlarına tümü için %5 oranında iskonto uygulanmasını ve bu iskontonun dördüncü parti ile ilgili malın faturasında gösterilmesini kararlaştırmışlardır. Fatura şu şekilde tanzim edilmiştir:

x malı	40.000
%5 iskonto	2.000
.....,....., nolu	
faturalardaki toplam	
600.000 YTL lik satışla ilgili %5 iskonto	30.000
	-
	8.000
%18 KDV	1.440
	+
	9.440
	=====

İdarenin anlayışına göre bu fatura nedeniyle, $(30.000 \times 0,18=)$ 5.400 YTL. KDV kaçağı vardır. Buna gerekçe olarak 30.000 YTL. nin bu fatura ile değil bundan önceki üç fatura ile ilgili olması gösterilmektedir. Şayet geçmişte yapılan satışlara ilişkin olarak sonradan iskonto yapılmak isteniyorsa, iskonto tutarı (+KDV) şeklindeki faturanın alıcı tarafından düzenlenip satıcıya verilmesi istenmektedir. Dolayısıyla örneğimize konu olayda, alıcı da KVD kaçakçılığı yapmak ve fatura düzenlememek suçları ile itham edilebilir ve mükerrer vergileme durumu doğabilir.

Bizim anlayışımıza göre yukarıdaki şekilde fatura tanziminin Kanuna uygunsuzluğu, KDV kaçağı ve belge noksanlığı söz konusu olmamalıdır.

Çünkü;

- Örnekde belirttiğimiz fatura tanzim şekli ile, geçmişe ait iskontoların alıcı tarafından fatura edilmesi arasında Hazinesinin kaybı-kazancı açısından hiçbir farkı yoktur.

- Hernekadar Gerekçede, işlem anında yapılmayan iskonların sonradan matrahtan düşülmesine imkan tanınmadığı belirtilmekte ise de, bu husus madde metnine yansıtılmamıştır. Kaldı ki örneğimizde yer alan 30 .000 YTL. iskonto işlem anında (40.000 YTL. lik malın satışı meyanında) yapılmıştır.
- Örneğimizdeki toplam 30.000 YTL. iskonto, sadece son faturadaki 40.000 YTL. lik satışla ilgilendirildiğinde ticarî teamüllere uymayan bir iskonto yapılmış gibi görünmekle beraber, faturadaki not uyarınca bu iskontonun, daha önce yapılan 600.000 YTL lik satışla ilgili olduğu dikkate alındığında, iskontonun teamüle uygun olduğu ortaya çıkmaktadır.
- Satıcı, evvelki üç faturayı iptal edip, yerine son siparişi de kavrayan

x malı		640.000
%5 iskonto		32.000
	-	
		608.000
%18 KDV		109.440
	+	
		717.440
		=====

şeklinde fatura kesme imkanına sahip bulunduğu göz önünde tutulduğunda bu yasağın fazla bir anlam ifade etmediği anlaşılabacaktır.

- Önceki satışlarla ilgili olarak sonradan yapılan ve son faturada gösterilen iskonto yerine alıcının keseceği bu iskonto miktarınca fiyat farkı kabul görüyorsa, esasta bir vergi noksanlığı yok demektir. Olay sadece bir usul veya şekil meselesidir ve sırf şekil nedeniyle vergi farkı ileri sürmek doğru değildir.

Bu konuya benzerlik gösteren ciro primleri, aşağıdaki bölümde açıklanmıştır.

3.2.Ciro Primleri :

26 numaralı KDV Genel Tebliği'nin L/2 bölümünde ciro primleri konusunda şu açıklamalara yer verilmiştir:

"Fatura ve benzeri belgelerde ayrıca gösterilmeyip, yıl sonlarında, belli bir dönem sonunda ya da belli bir ciro aşıldığında (satış primi, hasılat primi, yıl sonu iskontosu gibi adlarla) yapılan ödemeler ise katma değer vergisine tabi olacaktır. Zira, bu tür bir iskonto doğrudan satılan malla ilgili değildir. Burada söz konusu olan iskonto, firmanın yaptığı ek bir çalışmanın ya da çabanın sonucu olarak doğmaktadır. Dolayısıyla yapılan iş, ana firmaya karşı verilen bir hizmettir. Çünkü, ana firma ile satıcı firma arasında düzenlenen sözleşmeye göre (yazılı veya sözlü), satıcı firma sözleşmenin hükümlerine uygun olarak belli bir çabayı göstermiştir ki (belli bir hizmeti vermiştir ki) ek ödemeye (iskontoya) hak kazanmıştır.

Bu nedenle, yukarıda belirtilen şekilde uygulanan ve Katma Değer Vergisi Kanununun 4. maddesi çerçevesinde "hizmet" kapsamına giren bu işlemlere ait iskontolar, aynı Kanunun1/1. maddesi uyarınca vergiye tabi tutulacaktır."

Görüldüğü gibi İdare, ciro primine hak kazanılmış olmasından hareketle, primi elde edenin, prim ödeyene hizmette bulunduğunu varsayarak, söz konusu primlerin KDV kapsamına girdiği görüşünü benimsemektedir. (Ciro primi müstakil bir hizmet olarak

mütalaa edilince doğal olarak bu primlere ilişkin faturada KDV nin normal oran üzerinden hesaplanması gerekmektedir.)

Halbuki bu prim, alıcıya sonradan tanınan bir iskontodur. Alıcının satıcıya hizmette bulunması söz konusu değildir. Nitekim Maliye İdaresi KDV nin uygulandığı ilk yıllarda ciro primlerinin bir teslim veya hizmet bedeli olmadığı, primin KDV ile ilgisi bulunmayan bir nakit hareketi veya carî hesap işlemi olduğu görüşünü benimsemiş, sonradan görüş değiştirerek bize göre hatalı olan, yukarıdaki Tebliğ hükmünü yürürlüğe koymuştur. Danıştay ise ciro primlerinin KDV ye tabi bir hizmet bedeli olmadığı (dekontla belgelenebileceği) görüşündedir. Danıştay'ın bu yöndeki kararları istikrar kazanmıştır. (Danıştay 7 nci Dairesi'nin 16.4.1992 tarih ve E:1989/4010 K:1992/126 sayılı Kararı) Ciro primleri konusunda daha geniş bilgi için Sayın Nevzat TÜFEKÇİOĞLU'nun Vergi Dünyası Dergisinin 86. (Ekim 1988) sayısındaki yazısına bakınız.

Ciro primine hak kazanan alıcının, satıcı firmaya prim+KDV şeklinde fatura kesmesi halinde herhangi bir sorun çıkmayacağı fatura muhatabının da bu KDV yi indirebileceği kuşkusuzdur. Fakat böyle yapılmayıp, ciro priminin, daha sonra yapılan bir satışta iskonto olarak dikkate alınması Tebliğe aykırı olmakla beraber, bize göre gerek KDV gerekse VUK açısından uygun bir tutumdur. (Konumuzun dışında olmakla beraber, İdarenin ciro primlerinin ilgili yılda gelir yazılmasını istediğini, yani bu primlerin stok maliyetinden düşülmesini kabul etmediğini hatırlatmakta yarar görüyoruz.)

3.3.İskontonun Fazladan Mal Verilmek Suretiyle Yapılması :

Bazı firmalar siparişte bulunan müşterilerine, o siparişin bedelinde indirim yapmak yerine bu bedeli sabit tutup, müşteriye fazladan mal göndermek suretiyle iskonto uygulanmakta ve bu mal fazlalığının KDV karşısındaki durumu tereddüt konusu olmaktadır.

Konuyu somut bir şekilde ortaya koymak için bir mükellef tarafından hazırlanan mukteza talep dilekçesi örneğine aşağıda yer veriyoruz:

"Mallarımızın satışını sağlamak ve hızlandırmak amacı ile iskonto uygulaması yapıyoruz. İskontonun mal satışını daha hızlı kılmasını teminen şu şekilde işlemde bulunuyoruz.

Mesela afişe fiyatı 10 lira olan bir maldan 10 adet alana bunun %10 u kadar nakit iskonto tanımak ve 90 lira net hasılat sağlamak yerine 10 adet siparişte bulunan müşterimize 11 adet mal gönderip bunlardan birinin fiyatı kadar iskonto uyguluyoruz. Böylece hem daha düşük oranda iskonto yapmış, hemde 90 lira yerine 100 lira net hasılat sağlamış oluyoruz. Söz konusu iskonto türüne uygulamada mal fazlası iskontosu adı verilmekte ve Şirketimizin mal fazlası iskontoları ticarî teamüle uygun bulunmaktadır.

Bu durumda faturamızı aşağıdaki şekilde düzenlememizin KDV açısından uygun olup olmayacağı konusundaki görüşünüze ihtiyaç duymaktayız:

11 adet X Malı 10 TL dan	110
Mal fazlası	10
iskontosu	-
	100
%18 KDV	18
	+
	<u>118</u>

Konu hakkında mukteza verilmesini arz ederiz."

Mükellef bu dilekçesine olumlu cevap almıştır. Cevabın müsbet oluşu doğaldır. Çünkü burada bir birim malın bedava verilmesi durumu yoktur. 11 birim malın liste fiyatı üzerinden hesaplanan bedelinden bir birim malın liste fiyatına eşit miktarda nakit iskonto yapılması söz konusudur.

Maliye Bakanlığı'nın 30.6.1993 tarih ve 41473 sayılı muktezasının konuya ilişkin bölümü şöyledir:

"3) Aynı İskontolar :

İskontoların satış bedelinden indirim şeklinde değil, mal olarak verilmesi suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, aynı iskontolar diğer bir anlatımla iskonto adı altında verilen mallar faturada gösterilse dahi katma değer vergisi matrahından düşülmeyecek, Kanunun teslim hükümlerine göre vergilendirilecektir.

Örneğin; 10 birim mal satan bir firmanın, satışını yaptığı malların yanında 1 birim malı da iskonto adı altında bedelsiz olarak vermesi halinde bu mal teslim hükümleri çerçevesinde katma değer vergisine tabi olacağından, bedelinin de katma değer vergisi matrahından indirimi söz konusu olmayacaktır.

Öte yandan, aynı iskontoların bedelsiz mal olarak verilmesi yerine, bedelden indirim şeklinde yapılması, faturada ayrıca gösterilmesi ve ticari teamüllere uygun olması halinde, aynı iskontolar katma değer vergisi matrahına dahil olmayacaktır.

Örneğin; yukarıdaki örnekte bahsi geçen mükellefin aynı iskonto uygulamasını, satışını yaptığı 11 birim mala ilişkin bedelden, 1 birim mala ait bedeli indirmek suretiyle gerçekleştirmesi durumunda, faturada ayrıca gösterilmesi ve ticari teamüllere uygun olması şartıyla iskonto tutarı katma değer vergisi matrahından düşülebilecektir."

Görüldüğü gibi mal fazlası iskontosunun;

10 adet X Malı	10 YTL	100
1 adet X Malı		+ bedelsiz
		100
%18 KDV		+ 18
		118

şeklinde uygulanması halinde sorun çıkabilecektir. Bize göre bu faturalama şekli hatalı olmakla beraber matrah farkı iddiasına konu edilmemelidir. Böyle bir faturanın alıcı tarafından, 11 adet x malının 100 YTL bedel ile alındığı şeklinde kayıt düşülmelidir. 10 adet X malı alana 1 adet Y malı iskonto olarak verilirse faturanın şu şekilde düzenlenmesi tavsiye edilir.

10 adet X Malı	100
1 adet Y Malı	10
	+
	110
Mal fazlası iskontosu (1 adet Y Malı)	10
	-
	100
%18 KDV	+ 18
	118

Bu fatura

10 adet x Malı	10 YTL	100
1 adet Y Malı		+ bedelsiz
		100
%18 KDV		+ 18
		118

Şeklinde düzenlenirse, hem müşteri Y malının girişini yapmakta zorlanır.

Bir malın yanı sıra başka bir malın bedelsiz olarak verilmesi konusunda 50 nolu KDV Tebliği'nin 1 inci bölümüne bakınız.

3.4. KDV Dahil Şekilde Belgeye Bağlanan İşlemlerde İskonto Uygulaması :

Fatura ve benzeri belgelerde KDV nin ayrıca gösterilmesi esastır. Fakat bazı işlemlerde bedelin KDV dahil sekiyle (tek rakam olarak) belgede zikredilmesine izin verilmektedir. (Md:34).

Bedelin KDV dahil şekilde gösterilebildiği işlemlerde iskonto uygulamasının nasıl yapılacağına uygulamada tereddüt konusu olduğu görülmüştür.

Konuyu bir örnek yardımıyla izah edelim:

ÖRNEK :

Tonu 1.500 YTL. den 1 ton akaryakıt satan bir akaryakıt satıcısı bu satışta 50 YTL. iskonto uygulamak istemiştir.

Fatura;

1 ton Akaryakıt	1.500
iskonto	50
	<hr/>
	1.450
	=====

şeklinde kesildiğinde, iskonto KDV matrahına girmediğine ve iskonto öncesi bedel $1.500:118 \times 100 = 1.271$ YTL. olduğuna göre, iskonto sonrası bedel yani $(1.271 - 50 =) 1.221$ YTL. KDV matrahı olarak dikkate alınacak ve %18 üzerinden 219 YTL. KDV hesaplanacaktır. Ancak gerek alıcının gerekse satıcının yanlış eseri olarak $(1.450:118 \times 18 =) 221$ YTL. şeklinde hatalı KDV hesabı yapması söz konusu olabileceği için ve müşteriden tahsili gereken meblağın doğru olarak tesbiti bakımından faturanın şu şekilde düzenlenmesi gerekir:

1 ton Akaryakıt	1.271
iskonto	50
	<hr/>
	1.221
%18	219
	<hr/>
	1.440
	=====

Not : KDV dahil bedel ile belgelenmesine izin verilmiş olan işlemlerin, KDV si ayrıca gösterilmek suretiyle belgelenmesi mümkündür.

3.5. Müşterinin Erken Ödeme Yapması Nedeniyle Sonradan Yapılan İskontolar :

İstanbul Defterdarlığı'nın 20.4.1993 tarih ve 5187 sayılı muktezası şöyledir :

"İlgide kayıtlı yazınız eki, A.Ş.nin 3.2.1993 tarih, MUH:93.404 sayılı dilekçesiyle, mal satışlarına ait faturaların üzerinde anlaşma ve ödeme şartlarına göre ticari teamüle uygun miktarda iskonto yapıldığı ve Katma Değer Vergisi matrahına dahil edilmediği, bazen fatura tanziminden sonra müşterinin ödeme ve anlaşma şartlarına uymaması halinde;

- 1) Müşteri ödeme vadelerini aştığında, şirketlerince "Vade farkı" ve/veya "iskonto iptali" isimleri altında fatura düzenlenerek Katma Değer Vergisi tahakkuk ettirdikleri,
- 2) Müşterinin faturanın düzenlenmesinden sonra ödeme vadelerini de öne alması halinde, müşteriden fatura üzerinde eksik gösterilmiş olan iskontolara karşılık, taraflarına hizmet faturası düzenlendiği ve Katma Değer Vergisi tahakkuk ettirildiği belirtilerek konu hakkındaki görüşümüz sorulmaktadır.

3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunun 1/1. maddesine göre, Türkiye'de ticari, sınai, zirai faaliyet ve serbest meslek faaliyeti çerçevesinde yapılan teslim ve hizmetler Katma Değer Vergisine tabidir.

Hizmet; Kanunun 4.maddesinde, teslim ve teslim sayılan haller ile mal ithalatı dışında kalan işlemler olarak tanımlanmış, bu işlemlerin, bir şeyi yapmak, işlemek, meydana getirmek, imal etmek, onarmak, temizlemek, muhafaza etmek, hazırlamak, değerlendirmek, kiralamak, bir şeyi yapmamayı taahhüt etmek gibi şekillerde gerçekleşebileceği açıklanmıştır.

Kanunun 20. maddesinde ise teslim ve hizmet matrahın, bu işlemlerin karşılığını teşkil eden bedel olduğu belirtilmiş 24/c maddesinde, vade farkı, fiyat farkı, faiz, prim gibi çeşitli gelirler ile servis ve benzer adlar altında sağlanan her türlü menfaat, hizmet ve değerlerin matraha dahil olduğu hüküm altına alınmıştır.

Aynı Kanunun 25/a maddesinde ise teslim ve hizmet işlemlerinde, fatura ve benzeri vesikalarda gösterilen ticari teamüllere uygun miktardaki iskontoların Katma Değer Vergisi matrahına dahil olmayacağı hükme bağlanmıştır.

Ayrıca, 26 seri no.lu Katma Değer Vergisi Genel Tebliğinin (L) bölümünde, faturanın düzenlenmesini gerekli kılan işlem ve bu işleme bağlı olarak yapılan, iskontonun (ticari teamüllere uygun) aynı faturada yer alması, şartına bağlı olarak, İskontonun Katma Değer Vergisi matrahına dahil edilmeyeceği, fatura ve benzeri belgelerde ayrıca gösterilmeyip, yıl sonlarında, belli bir dönem sonunda yada belli bir ciro aşıldığında (satış primi, hasılat primi, yıl sonu iskontosu gibi adlarla) yapılan ödemelerin ise Katma Değer Vergisine tabi olacağı, zira bu tür bir iskontonun doğrudan satılan malla ilgili olmadığı, burada söz konusu olan iskontonun, firmanın yaptığı ek bir çalışmanın yada çabanın sonucu olarak doğduğu, dolayısıyla yapılan işin, ana firmaya karşı verilen bir hizmet olduğu, bu nedenle yukarıda belirtilen şekilde uygulanan ve Katma Değer Vergisi Kanununun 4.maddesi çerçevesinde "hizmet" kapsamına giren bu işlemlere ait iskontoların, Kanunun 1/1. maddesi uyarınca vergiye tabi tutulacağı açıklanmıştır.

Buna göre,

- Müşterinin fatura düzenlendikten sonra ödeme şartlarına uymaması yani ödemelerin vadelerini aşması halinde iptal edilen iskontolar ve vade farkı,
- Müşterinin fatura düzenlendikten sonra ödeme vadelerini öne alması halinde yapılan ek iskontolar, Katma Değer Vergisine tabi olacaktır.

Mükellefin yaptığı işlemde Katma Değer Vergisi açısından herhangi bir yasalılık söz konusu değildir."

Bakanlıkça verilen bir başka muktezada (22.6.1994/43058) şu ifade mevcuttur.

"Öte yandan, Katma Değer Vergisi Kanununun 25. maddesine göre, A.Ş.'nin yetkili satıcıların vadeden önce yaptıkları ödemelerine uyguladığı peşinat iskontosu satış bedelinde indirilemez. Söz konusu iskonto, yetkili satıcılar tarafından A.Ş.'ne yapılmış bir finansal hizmetin karşılığı olup, bu hizmetle ilgili olarak adı geçen şirketin fatura düzenlemesi ve faturada gösterilen hizmet bedeline genel vergi oranı uygulaması gerekmektedir."

Dikkat edilirse bu muktezalarda, vadenin öne alınması yani müşterinin erken ödeme yapması sonucunda ortaya çıkan iskontoların (veya ek iskontoların) KDV ye tabi olduğu belirtilmektedir.

Burada, daha önce satılmış bir malın bedelinin sonradan (erken ödeme nedeniyle) azalması söz konusudur. Alıcının bu suretle hak kazandığı meblağ için KDV li fatura düzenlenmesi mümkündür. Hatta bize göre müşteri fatura kesmeyip dekont göndererek bu hakkına kavuşabilir. Çünkü erken ödemenin satıcıya hizmet verilmesi söz konusu değildir. Hatta satıcı daha önce uzun vade nedeniyle yüksek fiyat üzerinden düzenlediği faturanın, aslını alıcıdan geri alıp iptal ederek, erken ödeme nedeniyle küçülmüş fiyat üzerinden yeni bir fatura düzenlemek suretiyle de olayı belgeleyebilir. Bir başka çözüm tarzı da, erken ödeme nedeniyle meydana gelen fiyat farkının, alıcının daha sonraki bir siparişine ilişkin faturasında, gerekçe belirtilerek iskonto olarak belirtilmesidir. Taraflar bu üç çözüm tarzından birini benimseyebilmelidirler. Alıcının erken ödeme nedeniyle hak kazandığı fiyat farkı için ille de KDV li fatura kesmeye zorlanması, diğer iki çözüm şeklinin reddedilmesi suretiyle matrah farkı yaratılmaya çalışılması hatalıdır.

Nitekim bu görüşlerimiz, 30.6.1993 tarih ve 41473 sayılı Bakanlık yazısındaki şu ifade ile paylaşılmış bulunmaktadır.

"4) Bedelin Vadesinden Önce Ödenmesi Nedeniyle Yapılan İskontolar :

Satış işlemi gerçekleştirildikten sonra müşterilerin işleme ait bedelleri vadeden önce ödemeleri ve buna ilişkin bir iskontodan yararlanmaları halinde, bu durumun Katma Değer Vergisi Kanununun 35.maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerekir. Dolayısıyla, erken ödeme nedeniyle yapılan iskontoya isabet eden katma değer vergisi ile ilgili olarak, müşterinin mükellef olup olmadığı durumu dikkate alınmak suretiyle, 23 Seri No.lu Katma Değer Vergisi Genel Tebliği'nin (B) bölümüne göre işlem yapılacaktır."

Keza, daha sonra çıkarılan, 54 nolu KDV Genel Tebliğinde, nihaî tüketicilere vadeli fiyat üzerinden yapılan taksitli satışlarda, tüketicinin taksitleri vadesinden önce ödemesi nedeniyle meydana gelen faiz azalışında, fark bedelin ve farka ait KDV nin tüketicie (gider pusulası ile) ödeneceği belirtilmiş olup, bu şekilde ödenen fiyat farkının gider, KDV nin ise indirim konusu yapılabileceği kuşkusuzdur.

Bir imalatçı firma, bayilerine belli vade ile ve bu vadeye göre belirlenmiş fiyat üzerinden mal satışında bulunmuştur. Malı alan bayilerin, mal bedelini bu vadeden önce ödemesi nedeniyle meydana gelen farkları, bilgisayarla hesaplamış ve bu farkları, daha sonra aynı bayilere yaptığı başka satışlara ait faturalarda, KDV dahil bedelden tenzil etmiş yani bir manada dekontlamıştır.

Olayı inceleyen inceleme elemanı, bayilerin erken ödeme yapmak suretiyle, imalatçıya finansman hizmeti yaptığını ileri sürerek, bayilerin bu farklar için KDV li fatura kesmesi

gerektiğini iddia etmiş ve bu bayilere KDV matrah farkı ve fatura kesmeme cezası (özel usulsüzlük cezası) çıkarmıştır.

Bu tarhiyat ve cezalar, bayiler tarafından dava konusu edilmiş olup, davaların ekseriyeti bayi lehine sonuçlanmıştır. (Örnek : Samsun Bölge İdare Mahkemesinin, 29.9.1997 tarih ve E.1997/50, K.1997/69 sayılı Kararı) (Danıştay İkinci Dairesi'nin 5.3.1998 tarih ve E.1997/1908, K.1998/842 sayılı kararı – Süryay, Danıştay 11. Dairesinin 20.05.1998 tarih ve E1997/1295 K. 1998/1828 Vergi Dünyası Dergisi Şubat 1999)

Yine erken ödeme iskontolarının dekontla belgelendiği başka bir olaya ilişkin Danıştay kararında şöyle denilmektedir. (11 inci D. 6.11.1996, E.1995/4680, K.1996/3985)

"Oto lastikleri yetkili satıcılığı yapan yükümlü adi ortaklığın firma tarafından dekontla uygulanan iskontolar üzerinden katma değer vergisi hesaplayarak beyan edilmesi gerektiği ileri sürülerek 1988 yılı Eylül dönemi için kaçakçılık cezalı katma değer vergisi ile dahili tevkifat salınmıştır. Vergi Mahkemesi kararıyla, 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununun 25. maddesinin (a) bendinde teslim ve hizmet işlemlerinde fatura ve benzeri vesikalarda gösterilen ticari teamüllere uygun iskontoların matraha dahil olmayacağına hükme bağlandığı, buna göre, malın teslimi ve hizmetin yapılmasına ilişkin olarak düzenlenen fatura ve benzeri belgelerde, ticari teamüllere uygun olarak ayrıca gösterilen iskontoların katma değer vergisine tabi olmayacağı, dosyanın incelenmesinden, yükümlü şirketinA.Ş.'nden aldığı lastiklerin bedellerini vadesinden önce ödemesi halinde firma tarafından vadeli fiyat yerine peşin fiyat üzerinden iskonto yapıldığı ve durumun dekontla yükümlü şirkete bildirilerek miktarın hasılat kaydedildiğinin anlaşıldığı, yükümlü şirket adına malın tesliminden sonra erken ödeme nedeniyle yapılan iskonto için düzenlenen dekontun 3065 sayılı Yasanın 25/a bendinde belirtilen belge niteliğinde olduğunun kabulü gerektiği, malın tesliminden sonra vadesinden önce yapılan ödemeler nedeniyle tanınan iskontoların faturada gösterilmesinin fiilen mümkün olmadığı, bu durumda, iskontoların katma değer vergisi matrahına dahil edilmediği ileri sürülerek yapılan cezalı tarhiyatta yasal isabet görülmediği gerekçesiyle kaçakçılık cezalı katma değer vergisi ile dahili tevkifatı terkin etmiştir. Vergi Dairesi tarafından, inceleme raporuna istinaden yapılan cezalı tarhiyatta isabetsizlik bulunmadığı ileri sürülerek kararın bozulması istenilmektedir.

Temyiz dilekçesinde ileri sürülen iddialar, bozulması istenilen kararın dayandığı gerekçeler karşısında, yerinde ve kararın bozulmasını sağlayacak durumda görülmemiştir.

Bu nedenle temyiz isteminin reddine, Vergi Mahkemesi kararının onanmasına oybirliğiyle karar verildi."

3.6.Kart İşleticisi Firma Aracılığı ile Uygulanan İskontolar:

Bir kart işleticisi firma tarafından çok sayıda mağazayı kapsayacak şekilde üretilen kart, alışveriş yapanlara sisteme dahil mağazalardan indirimli alışveriş yapma hakkı vermektedir. Bu sistemin nasıl işleyeceği yolundaki soruya, İstanbul Defterdarlığınca verilen cevapta (24.3.2000 tarih ve 1939 sayılı muktezada) şöyle denilmiştir ;

"Advantage kartı sahibi olan müşteri kartı kullanarak A firmasından 100 TL tutarında alışveriş yaptığı A firması müşteriye 100 TL tutarında fatura kesecek.

- 1- Tüketici Finansmanı ve Kart Hizmetleri A.Ş. A firmasına bu alış-veriş bedelini öderken komisyon tutarı olarak kestiği 10 TL için komisyon faturası kesecek ve genel oranda KDV hesaplayacak.

- 2- Tüketici Finansmanı ve Kart Hizmetleri A.Ş. Advantage kart sahibine hesabında biriken ödül karşılığı ödül çeki verirken ödül çeki vermek bir mal ve hizmet teslimi olmadığından ödül çeki vermek nedeniyle fatura düzenlemeyecek, KDV hesaplamayacak.
- 3- Müşteri Tüketici Finansmanı ve Kart Hizmetleri A.Ş.'den aldığı ödül çeklerini de kullanarak sisteme dahil bir firmadan alış-veriş yaparken mal, hizmet satışı yapan firma düzenleyeceği faturada alış-veriş tutarından ödül çeki tutarını iskonto olarak düşecek ve kalan tutar üzerinden KDV hesaplayacak.
- 4- Müşterilerden satış esnasında ödül çekleri alan sisteme dahil firma bu ödül çeklerinin bedelini Tüketici Finansmanı ve Kart Hizmetleri A.Ş.'ne fatura düzenlemek suretiyle bu şirketten tahsil edilecek ve bu faturalarda da, fatura tutarı üzerinden KDV hesaplayacaktır."

3.7. İskontoların Muhasebeleştirilmesi :

İskontonun muhasebeleştirilmesi konumuzun (KDV nin) dışında kalmaktadır. Ancak önemli olması ve uygulamada tereddütlere yol açması münasebetiyle, kısa bir açıklama yapmakta yarar görüyoruz:

Bir muktezada şu cümlelere yer verilmiştir:

"213 sayılı Vergi Usul Kanununun 262. maddesinde, "Maliyet bedeli iktisadi bir kıymetin iktisap edilmesi veyahut değerinin artırılması münasebetiyle yapılan ödemelerle bunlara müteferri bilumum giderlerin toplamını ifade eder." şeklinde tanımlanarak, değerlemelerde fiili maliyet esası getirilmiştir. Kanunun açık hükmünden de anlaşılacağı üzere, giderin maliyet bedeline intikal ettirilmesi için, iktisadi bir kıymetin edinilmesi veya değerinin artırılması için yapılan ödemeler ile bunlara ek diğer giderlerden olması gerekmektedir.

Bunun sonucu olarak, malın teslimine ve hizmetin yapılmasına ilişkin olarak düzenlenecek faturalarda, ticari teamüllere uygun olarak ayrıca gösterilen iskontoların, malın iktisabı esnasında tahakkuk ederek maliyet bedelini, iskonto edilen tutar kadar düşürmesi nedeniyle maliyet bedelinin belirlenmesinde indirilmesi gerekmektedir.

Öte yandan, fatura ve benzeri belgelerde ayrıca gösterilmeyip, yıl sonlarında, belli bir dönem sonunda ya da belli bir ciro aşıldığında peşin ödeme erken ödeme, bayii, aylık kota, üç aylık kota, yıllık kota, yıl sonu ciro gibi adlar altında yapılan iskontolar, malın alındığı işletmeye karşı, ek bir çalışma ya da çabanın sonucunda verilen bir hizmet bedeli olarak tahakkuk etmekte ve emtianın maliyet bedeliyle ilgilendirilmesi mümkün bulunmamaktadır. Esasen söz konusu iskontolar, yapılmış olunan hizmet karşılığında verilen prim niteliğindedir ve kesinlikle hasılat kaydını gerektirmektedir.

Bu itibarla, emtianın iktisap edilmesinde fatura ve benzeri vesikalarda gösterilmeyerek yapılmış olunan ek bir çaba ve hizmet karşılığında daha sonra tahakkuk eden ve gerçek anlamda gelir kaydı gerektiren söz konusu iskontoların, maliyet bedellerinin belirlenmesinde dikkate alınmayacağı fiili maliyet esasının da bir gereğidir."

Görüldüğü gibi İdare;

- İskontonun fatura üzerinde gösterildiği durumlarda tarafların iskonto sonrası bedel üzerinden kayıt yapmasını uygun görmekte,

- Sonradan ortaya çıkan (ve alıcı tarafından satıcıya KDV li şekilde fatura edilmesi istenen) iskontoların ise doğrudan hasılat yazılmasını istemektedir.

Konu hakkındaki görüşlerimiz ise özetle şöyledir:

İskonto, satıcı tarafından ne şekilde kayda alınırsa alınsın vergisel açıdan sonuç değişmez. Buna mukabil iskontonun kayda alınışı bazı hallerde alıcının gelir veya kurumlar vergisi matrahını etkilemektedir. Bu nedenle alıcının kayıt şekli üzerinde duracağız:

- Fatura üzerinde gösterilen iskontolarda alıcı şu şekilde kayıt yapabilir.

ÖRNEK :

İskonto ihtiva eden fatura

Mal Bedeli	100.000
%5 iskonto	-5.000
	<hr/>
	95.000
%18 KDV	17.100
	<hr/>
	+
	112.100
	=====

153	TİCARİ MALLAR	95.000	
191	İNDİRİLECEK KDV	17.100	
320	SATICILAR		112.100
			0

- Sonradan uygulanan iskontolarda bu tercihte bulunulmasına müsaade edilmemekte, sonradan hak kazanılan iskontoların ve ciro primlerinin stok mal maliyetinden düşülmeyip, doğrudan gelir kaydedilmesi istenmektedir. Bizim anlayışımıza göre bu zorlamaya mahal yoktur. Yani alıcı sonradan elde ettiği bu iskontoyu isterse tümüyle gelir yazabilmeli isterse stok mala isabet eden kısmını stok değerinden indirebilmelidir.

Nitekim Danıştay 4.Dairesi bir Kararında, satıcı firmanın yaptığı toptan iskontonun ciroya isabet eden kısmının emtia maliyetini (stok değerini) azaltan bir unsur olarak dikkate alınabileceğini hükme bağlamıştır. (22.12.1977 gün ve E.1977/2727 ; K.1977/2354 sayılı Karar)

3.8. Bir Malı veya Hizmeti Alanlara Başka Bir Malın veya Hizmetin Bedelsiz Verilmesi Suretiyle Uygulanan İskontolar :

Bir gazete işletmesi, yaptığı bilgisayar satışı kampanyasında, bilgisayar bedellerini taksitler halinde tahsil edeceğini taksitlerin devam ettiği süre boyunca gazetenin kampanyaya katılanlara bedelsiz olarak dağıtılacağını, taksitler bittikten sonra bilgisayarların teslim edilip faturalarının kesileceğini, bayiler kanalıyla yapılacak bedelsiz gazete dağıtımı işleminin nasıl olması gerektiğini sormuştur. Bu soruya cevaben Marmara Kurumlar Vergi Dairesi Başkanlığı'nca verilen 5.10.1999 tarih ve 1416 sayılı muktezada 50 no.lu Tebliğ hükümleri hatırlatıldıktan sonra şu açıklamalara yer verilmiştir:

"Buna göre,

- 1- *Faturada yer alacak satış bedeli ile katma değer vergisinin bilgisayarların teslim edildiği tarihteki döviz kuru dikkate alınarak hesaplanması, bulunan tutar katma değer vergisi dahil bedel olduğundan katma değer vergisinin bulunan tutara iç yüzde oranının uygulanması suretiyle elde edilmesi,*
- 2- *Faturada yer alan satış bedeli ile "340 Alınan Sipariş Avansları" hesabının karşılaştırılması sonucu ortaya çıkacak kur farkının duruma göre; Tek Düzen Hesap Planı'nda yer alan "646 Kambiyo Karı" hesabında veya "656 Kambiyo Zararı" hesabında izlenmesi,*
- 3- *İştirakçilere beş ay süreyle ücretsiz olarak dağıtım yapacak bayilere, dağıtım yapılacak gazetelerin bedellerinin, ödenmesinde genel esaslara göre fatura düzenlenmesi,*
- 4- *Düzenlenecek faturalarda, dağıtım yapılan gazetelerin promosyon amaçlı olması nedeniyle, gazetelerin maliyet bedelleri üzerinden faturalandırılması ile faturada yer alana tutara; Gazete teslimlerinin 1 sayılı tabloda yer alması nedeniyle % 1 oranının uygulanması,*
- 5- *Promosyon amaçlı gazetelerin, iştirakçilere dağıtımını üstlenen bayilere bu hizmetleri nedeniyle yapılan ödemeler için bayilerce düzenlenen faturalarda yeralan bedellerin; satışı yapılan emtianın talebinin arttırılmasına yönelik olarak verilen promosyon ürününün dağıtımı ile ilgili olduğundan 50 Seri No.lu Katma Değer Vergisi Genel Tebliği'nde yapılan açıklamalar çerçevesinde "760 Pazarlama Satış ve Dağıtım Giderleri" hesabına aktarılması, bu bedel üzerinden hesaplanan katma değer vergisinin ise aynı tebliğ hükümlerine göre indirim konusu yapılması mümkün bulunmaktadır."*